

www.vulkani.rs
office@vulkani.rs

Naziv originala:
Thomas Erikson
OMGIVEN AV PSYKOPATER

Copyright © Thomas Erikson, 2017, by Agreement with Enberg Agency
Copyright © 2020 za srpsko izdanje Vulkan izdavaštvo

ISBN 978-86-10-03246-8

Ova knjiga štampana je na prirodnom recikliranom papiru od drveća koje raste u održivim šumama. Proces proizvodnje u potpunosti je u skladu sa svim važećim propisima Ministarstva životne sredine i prostornog planiranja Republike Srbije.

tomas erikson

OKRUŽENI
PSIHOPATAMA

KAKO DA SPREČITE DA VAS DRUGI ISKORIŠĆAVAJU

Prevela Sandra Nešović

VULKAN
IZDAVAŠTVO

Beograd, 2020.

„Voleti tebe beše nalik odlasku u rat; nikada posle nisam bio isti.“

Vorsan Šajer

UVOD

„Našim društvom upravljaju nesuvisli ljudi sa nesuvislim name-rama. Ja mislim da nama rukovode manijaci sa manijakalnim ciljevima i mislim da sam na dobrom putu da budem proglašen ludim zbog same činjenice da sam to otvoreno iskazao. Eto šta je najluđe u vezi sa svim tim.“

Džon Lenon

Zamislite izuzetno privlačnu osobu kojeg god pola želite, kako sedi nasu-prot vas i sa osmehom na licu uzvikne: „Ti si najdivnija osoba koju sam ikada upoznao!“ Vi smesta osetite da je to stvarno, da je ta osoba zaista tako mislila. Postavlja vam pitanja u vezi sa vama, želi jednostavno da sazna sve o vama. Ne priča o sebi, a ponaša se kao da ste vi jedine osobe u prostoriji. Posle toga sledi usredsređivanje na vas kao osobu, što utiče na to da se vi osetite sjajno, mnogo bolje nego što ste se ikada ranije osećali. Ta druga osoba izražava svoje divljenje prema vama, izgovara samo prijateljske stvari i iskazuje emocije one vrste za kojom ste čeznuli celog svog života. Čini se kao da ta osoba razume tačno ko ste vi, kakvi ste, šta volite i šta vam se ne dopada. Imate utisak kao da ste konačno pronašli srodnu dušu. Na neki čudan način, to vas pogađa pravo u srce, što nikada pre niste iskusili.

Možete li to da zamislite? Možete li to da osetite unutar vas? Baš bi bilo fantastično, zar ne?

A tada dolazimo do pitanja: možete li da se pogledate u ogledalo i da iskreno kažete da vas to ne bi dotaklo? Da vi niste skloni romantičnim koještarijama i da biste odmah postali sumnjičavi i da biste shvatili da ova osoba želi nešto potpuno drugačije? Ako ne vaše telo, onda verovatno vaš novac.

Razmislite koji trenutak pre nego što odgovorite. Jer ako se nikada niste zatekli u takvoj situaciji, onda nećete uvideti opasnost koja iza toga stoji. Ta osoba poveriće vam svoje tajne, a nakon toga navešće vas da joj otkrijete svoje. Odgovorićete joj na sva pažljiva pitanja, čiji je jedini cilj sledeći: da sazna što više o vama. Pre nekoliko godina napisao sam knjigu *Okruženi idiotima – fenomenalan vodič za razumevanje onih koje je teško razumeti*. Ta knjiga bavila se osnovama DISA* jezika, jedne od najuobičajenijih metoda za opisivanje ljudske komunikacije i razlika u brojnim tipovima ponašanja u svetu. Knjiga je postigla uspeh kakav zapravo nisam očekivao. Verujem da je to povezano sa činjenicom da su mnogi ljudi, poput mene, opčinjeni obrascima ponašanja, naravno i drugih ljudi, ali iznad svega sopstvenim. I možda bih i ja napokon to mogao da izgovorim: JA, ja sam zanimljiva osoba! Barem samom sebi. Skupovi distinktivnih odlika kojima se služim, u toj prvoj knjizi kao i u ovoj, zasnovani su na Marstonovim zaključcima, a svode se na četiri osnovne kategorije boja, u vidu pedagoške podrške za naše pamćenje. U njih se ubrajaju Crveno ponašanje, Žuto, Zeleno i, na kraju, Plavo. Crveno je sinonim za dominaciju, Žuto za inspiraciju, Zeleno za stabilnost, a Plavo za analitičku sposobnost. Podsećanje na značenje tih boja u praksi možete pronaći u narednim poglavljima. Ova alatka može se upotrebiti za pronalaženje odgovora na mnoga pitanja o tome kako ljudi funkcionišu, ali ona nam, naravno, ne može odgovoriti na sva pitanja.

Ljudi su isuviše složeni da bi se u potpunosti opisali, ali, što više toga shvatite, biće vam lakše da prepoznate razlike koje svejedno postoje. Ovaj metod obezbeđuje otprilike 80 procenata čitave slagalice. To jeste mnogo, ali ipak je daleko od celine. Pri razmatranju treba imati u vidu i neke

* DISA – skraćenica, *Domination, Inspiration, Stability, Analysis* (dominacija, inspiracija, stabilnost, analiza): sistem koji se koristi širom sveta i predstavlja jednu vrstu alata za analizu ljudskog ponašanja. (Prim. prev.)

druge elemente. Na primer, pol, godište, kulturne razlike, pokretačke sile, inteligenciju, interesovanja, sve vrste iskustava; novajlija u poslu ili veteran; položaj među braćom i sestrama, kao i brojne druge faktore. Jednostavno rečeno, ta slagalica ima neverovatno mnogo sitnih delova.

A SADA DA PREĐEMO NA PROBLEM

Nakon izvesnog vremena ispostavilo se da postoje neki ljudi koji biraju da ovo znanje koriste na potpuno pogrešan način. A to nikada nije bila moja namera. Stoga želim da vas upozorim na takve pojedince. Pitanje koje mi je često postavljano u vezi sa knjigom *Okruženi idiotima* jeste to da li ikoga mogu da odlikuju *sve* boje. *Ja sam pomalo od svake boje*, pisali su mi čitaoci u bezbroj mejlova koje sam primio. Jasno je da mnogi imaju takav utisak. Ponekad se ponašam kao Crveni, često kao Žuti i Zeleni, ali u nekim drugim situacijama sam nesumnjivo Plav. Odgovor na to pitanje je u stvari vrlo prost: sve nas krasi sposobnost da primenimo koji god obrazac ponašanja poželimo, zahvaljujući činjenici da smo inteligentna bića koja su u stanju da misle svojom glavom. Što više raste njihova samosvest, Žute osobe znaju, kada kucne čas, da zatvore usta i da načulje uši. A Zelena osoba može naučiti kako da izrazi svoje iskreno mišljenje čak i ukoliko to znači da će time stupiti u konflikt. Ali suština je u tome da u ponašanju svakog od nas uglavnom preovlađuju dve boje.

NEPRIJATNO ISKUSTVO

Otrpriklike godinu dana nakon što je knjiga *Okruženi idiotima* objavljena, dogodilo se nešto čudno i neprijatno. Jedan mladi čovek prišao mi je posle predavanja koje sam održao na jednom univerzitetu. Došao je i stao tačno ispred mene, licem u lice, manje-više odgurujući u stranu sve one ostale koji su takođe želeli da mi pristupe i postave određena pitanja. Uz svoj prodoran pogled upućen meni, izjavio je kako ne prepoznaje sebe *ni u jednoj* od navedenih boja. Upitao sam ga šta je time hteo da kaže, a on mi je uzvratio kako se ništa od svega opisanog ne uklapa sa njim. Smatrao je da je on neka peta boja. Takođe, hteo je da sazna nešto više o tome šta treba da čini kako bi se prilagodio drugim bojama. Želeo je da otkrije kako da se snađe u svemu tome, a njegov izbor reči delovao

mi je krajnje zanimljivo: hteo je da zna *koji je najbolji način da on to znanje iskoristi*.

U redu.

Ponudio sam mu standardni odgovor, budući da nisam imao prilike, niti sam bio u situaciji da počnem da ga analiziram tu na licu mesta, a kada je shvatio da nigde neće stići svojim tvrdnjama, sklonio se u stranu. Ali nije napustio prostoriju, već je nastavio da stoji na nekoliko metara udaljenosti, sve vreme me posmatrajući dok sam pakovao svoje stvari.

Zapravo, „posmatrao“ nije pravi izbor reči. On je doslovce zurio u mene, na skoro nepristojan način, možda nekih desetak minuta. Video sam kako mu ljudi prilaze, pozdravljajući ga sa osmehom. A on im je svaki put uzvraćao na isti način. Ali zapravo se nijednom nije istinski osmehnuo. On se samo pretvarao da se osmehuje. Njegovo lice tada je bivalo izobličeno u neku uvrnutu, čudnjikavu grimasu, koja je bila samo imitacija osmeha. Neki od ljudi kojima se osmehnuo su reagovali, uputivši mu upitan pogled, dok se činilo da drugi i ne zapažaju da u tome ima bilo čega neobičnog. A baš svaki put, posle tog „osmeha“, vraćao se ozbiljnom, usredsređenom buljenju. U mene. Što je, bez sumnje, bilo neprijatno.

A šta je zapravo podrazumevao pod tim *najboljim načinom da on to znanje iskoristi*?

Tada mi je u glavi iznenada blesnula pomisao da on jeste imao pravo makar što se tiče jedne stvari – DISA jezik zapravo nije primenljiv na svakoga. Jedan deo ljudske populacije nije moguće kategorisati. U pitanju su oni prilično nelagodni tipovi u čijem prisustvu moramo biti vrlo oprezni. Svi smo mi načuli neke priče o vrsnim manipulatorima, prevarantima, uljezima. *Kako je uspeo tako glatko da me obmane?* – tako često glasi komentar žrtava. *Kako to da nisam uvideo da je reč o varalici?*

Da. Zašto se to zbiva? Zato što ti pojedinci savršeno dobro znaju kako da okrenu vaše sopstveno ponašanje protiv vas. Oni nekako instinktivno razumeju kako da manipulišu osobom, tako da ona biva prinuđena da virtuelno učini sve što oni poželeva. I uslovno rečeno, oni imaju moć da prevare bilo koga, primenjujući *ono što su naučili o toj osobi*. A svrha

toga uvek je ista: da dobiju ono što žele. Za sobom ostavljaju trag haosa i nereda.

Dakle, pitanje glasi ovako: ako neka osoba u suštini nema svoju sopstvenu ličnost, nego uvek odražava osobu pored sebe – ko je onda ta osoba? Ona nije Crvena, niti Žuta, a svakako ni Zelena ni Plava. Sadrži li u sebi sve boje? Odgovor je sledeći: ništa od toga. Takve osobe su nešto mnogo gore, nešto što ne može biti svrstano na isti način na koji normalne ljude smeštamo u različite kategorije. Oni su neko ko ne poseduje vlastitu ličnost, već naprosto imitiraju ono što vide, zarad sopstvene dobiti. Ti ljudi su određena vrsta kameleona, sa skrivenim planovima za koje samo oni znaju. A mi možemo biti sigurni da ti planovi donose blagodeti isključivo njima samima.

Ja bih to pre ovako definisao: oni uopšte nemaju boje. Jer osoba koja nikada ne izgradi neki svoj jedinstveni profil, koja uvek nastupa samo delimično, igrajući određenu ulogu – to nije stvarna osoba. Pre bi se moglo reći da je u pitanju senka, odraz stvarnosti, ali koja nije do kraja stvarna. Opišimo to kao pokretnu prevaru na dve noge. Ako ste ikada susreli takvu vrstu pojedinaca, onda ćete sigurno znati o čemu govorim.

Ali ko oni zapravo jesu, ti ljudi o kojima govorim? Kakva je to vrsta ljudi koja sve vreme nastoji da oponaša ono što drugi ljudi čine? I koji su onda njihovi ciljevi?

PRETVARATI SE DA SI KAO SVI DRUGI

Najprostijim jezikom rečeno: to su grabljivci u ljudskom obličju. Zvuči li vam to dramatično? Razlog tome je vrlo jednostavan: to jeste dramatično! Ti pojedinci na kraju povrede većinu ljudi sa kojima stupe u dodir, a žrtve često nisu ni svesne ko je odgovoran za tu zbrku.

E to, dragi čitaoci, jeste ono što psihopate rade.

DA IMA SREĆE, SVI BI ONI ZAVRŠILI ZAKLJUČANI U ZATVORU, SVI REDOM

Psihopate su rasprostranjene u našem društvu baš kao i svi ostali ljudi. Takve osobe se uvlače u kompanije i organizacije, obavljaju mnogo manje posla u poređenju sa drugima i samo u izuzetnim slučajevima čine

neki značajan doprinos. Retko kada se nude da plate račun u restoranu, a nikada nemaju novca kada treba platiti račune za domaćinstvo. Često nisu odani, manipulativni su i dvolični. Oni su notorni lažovi; većina njih laže čak i kada ne postoji neki očigledan razlog za to. U stanju su svakoga da prevare tako da im poveruju, a sve što vi kažete umeju da okrenu protiv vas. Ali veoma često su neobično popularni. Mnogi ih ljudi vole, postavljaju ih na pijedestal, čak ih i poštuju.

Kako je to moguće? – verovatno ćete se zapitati. Dobro pitanje. Zbog čega nam se sviđa osoba koja je tako dvolična? *Ne i meni*, sigurno sada razmišljate, *jer ja bih takve zamrzeo još od samog početka*. Upravo tako. Ukoliko spoznate njihovu pravu prirodu. Ali vi to ne možete znati, zato što je oni ne pokazuju otvoreno. Uz malo sreće, može se desiti to da s vremenom pojmite. U najboljem slučaju, pre nego što stanete na prag propasti, izgubite posao i budete odsečeni od svih ljudi koje ste nekada nazivali prijateljima.

Ali sačekaj trenutak, možda sada mislite. Psihopate su serijske ubice i okrutni kriminalci. *Jasno je da većina tih manijaka skonča u zatvoru*.

Kad bi to samo bilo istina! Tačno je da mnogo njih završi iza rešetaka, budući da neretko nisu u stanju da kontrolišu svoje impulse. Oni su nasilni i ponekad, da se grubo izrazim, oni su ludi. Kada ugledaju nešto što žele, oni to naprosto uzimaju, često nasilnim putem, što ih ubrzo odaje. Ali većina psihopata nije iza rešetaka. One inteligentnije psihopate i ljudi sa tim karakteristikama koji se suzdrže od konkretnih i ozbiljnih zločina kreću se među nama i izgledaju isto kao i svi ostali. To su osobe koje ništa neće zaustaviti da bi se domogle onoga što su u svojoj glavi zamislile. I vi ste se svakako susretali sa takvim slučajevima.

ALI JESMO LI ZAISTA OKRUŽENI NJIMA?

Naslov *Okruženi psihopatama* pažljivo je i promišljeno odabran, s obzirom na činjenicu da postoji daleko više psihopata nego što verujem da je većina običnih ljudi svesna. Zato želim da vam prikažem kako možete prepoznati vrsnog manipulatora, te se ujedno i nadam da ćete steći dovoljno uvida kako biste bili u stanju da se zaštitite, ukoliko naletite na nekoga od njih.

KAKVE SU POSLEDICE?

Onaj mladić koji mi je prišao nakon predavanja – njegovo čudno ponašanje mučilo me je mesecima. One njegove prodorne oči, onaj izveštačeni osmeh... Sve mi je to delovalo krajnje izopačeno. Šta se njemu dogodilo? Odgovor sam dobio tek nedavno. Iz brojnih razloga, pre izvesnog vremena bio sam prinuđen da se vratim na taj isti univerzitet. Potražio sam direktora tog određenog odseka i kod njega sam se raspitivao o onom mladiću. Ko je on bio? Šta je šef katedre mogao da mi kaže o njemu? Odgovor koji sam dobio bio je jeziv.

Taj mladi čovek uhvaćen je u proneveri novca u iznosu od pola miliona kruna (oko 50.000 evra), pre nego što ga je šef katedre izručio policiji. Ali u međuvremenu, on je dotle već obeščastio dve žene sa istog odseka i ostavio ih u drugom stanju. Postigao je da jedna od njih bude otpuštena zbog seksualnog zlostavljanja (njega!), dok je druga žena pokušala da izvrši samoubistvo posle njihove afere koju je on otkrio (ona je tada već nekoliko godina bila u braku). Dvoje članova osoblja nalazili su se na bolovanju zbog sindroma hroničnog umora, nakon što je taj mladić započeo izvesne intrige i uneo nered u okviru radne grupe. Vođa te grupe dao je otkaz i nastao je sveopšti haos. Niko nije znao kako treba da postupaju, njihovi ciljevi odavno su zaboravljeni i grupa se raspadala.

Ali mladić je naučio da se osmehuje. Naučio je kako da ostavi utisak finog momka koga svi vole. Uspeo je tako da se provlači čitave dve godine, pre nego što je izbačen. Niko nije sumnjao na njega. Naprosto je za sve imao neko objašnjenje. I uvek je sve bila greška nekog drugog.

Drhtavim glasom, šef katedre dodao je i to kako je ovaj mladić pušten na slobodu, jer je uspeo da uveri policiju, isto kao i tužioca, da je taj novac proneverio na navaljivanje šefa katedre. A taj šef katedre – koji je čak 38 godina proveo na ovom univerzitetu – umalo da i sâm bude krivično gonjen. Naravno, novac je već bio ispario, a dokazi su bili toliko neodređeni da se nikako nije moglo dolijati pravom prevarantu. Pitao sam ga šta se dalje dogodilo sa tim mladićem. Šef katedre objasnio mi je da je nedavno dobio novi posao u nekoj IT kompaniji. Sada je bio zadužen za projekat koji je podrazumevao ogromna ulaganja, obećavajući da će kompaniju dovesti do neslućenih visina.

Tako se ispostavilo da je ovaj mladi čovek ipak pronašao najbolji način da iskoristi svoje znanje.

Kada je šef katedre okončao svoju priču, niz obraze su mu se slivale suze. Bio je to zaista žalostan prizor.

Da sam imao prilike, još ranije bih analizirao tog mladića. A šta bi ta moja analiza pokazala? Iskreno rečeno – ne znam.

Međutim, ono što me u svemu tome najviše zaprepašćuje jeste sledeće: on je i dalje tamo negde. I ukoliko naletite na njega, najbolje bi bilo da budete spremni i da znate kako da reagujete. Jer ukoliko on uspe da nanjuši vaše slabosti, stisnuće sve dostupne dugmiće kako bi vas uništio. Ne zato što vas mrzi, niti je nužno da u svemu tome postoji neka nota ličnog. Nego samo zato što psihopate tako deluju. Oni od vas uzimaju ono što žele, koristeći sva moguća sredstva. Posledice ih ne zanimaju.

Oni zavode i varaju. Oni lažu i manipulišu, oni su lopovi i paraziti. A svoju energiju crpe iz nesreće drugih ljudi. To je njihovo osnovno gorivo.

Preterano? Ni najmanje. Kada pročitate ovu knjigu, možda će vam biti teško da uveče zaspate. U tom slučaju, unapred vam se izvinjavam.

Objasniću vam kako da prepoznate psihopatu i kako da uočite osobe sa psihopatskim odlikama. I pokazacu vam šta možete učiniti povodom toga.

JOŠ JEDNA KNJIGA O PSIHOPATAMA?

Posle objavljivanja knjige *Okruženi idiotima – fenomenalan vodič za razumevanje onih koje je teško razumeti*, držao sam predavanja na tu temu širom Evrope. Ova knjiga stavlja naglasak na izvesne stvari koje sam oduvek primao zdravo za gotovo. Ljudi su različiti. Tako je. To nam je već bilo poznato. Ali koliko različiti i na koji način? A iznad svega – šta mi možemo uraditi povodom toga?

Sistem sa bojama, DISA jezik, čije je temelje postavio Vilijam Molton Marston*, svakako prilično mnogo pojašnjava kako ljudi funkcionišu. Ali, kao što sam još ranije napomenuo, on ne može sve da objasni. Marston je, na primer, bio prvi veliki psiholog koji je sprovodio studije na

* Vilijam Molton Marston (1893–1947) – američki psiholog i klinički psihijatar, poznat po tome što je razvio ideju poligrafa. (Prim. prev.)

zdravim ljudima. I Jung i Frojd prvenstveno su se usredsređivali na mentalno poremećene ljude.

Može li svako da se uklopi u DISA sistem? Ne, zapravo ne može. On važi isključivo za mentalno stabilne osobe. Ako imate određenu vrstu dijagnoze, kao što su granični ili ozbiljni autizam, šizofrenija ili bilo šta slično, onda jednostavno ne smete na to da se oslonite. Kao ni kada je reč o psihopatama.

KOLIKO ZAPRAVO IMA PSIHOPATA?

Ali pričekajte malo, mogli biste reći. Ionako su psihopate tolika retkost da jedva vredi razbijati glavu oko toga. Nemoguće da ih je više od 0,1% (ili možda 0,2% ili čak 0,3%) u okviru cele populacije. Jasno mi je zbog čega tako razmišljate. Ali u svetu ima više psihopata nego što vi to možete i da zamislite. Sudeći po najnovijim otkrićima, oni obuhvataju od 2% do 4% ukupnog stanovništva. U poređenju sa tim, mogu vam pomenuti da je to mnogo puta više nego što ima osoba sa čisto Crvenim odlikama u ponašanju. Oni zauzimaju samo oko 0,5% populacije; a ipak sam im posvetio popriličan broj stranica u svojoj prethodnoj knjizi.

Samo malo bolje razmislite o tome: da ste uzgajivač ovaca koji poseduje stado od hiljadu jedinki, pa onda čujete da su se negde u blizini pojavila dva vuka – o kome biste želeli da saznate nešto više? O ovcama... ili o vukovima? Naravno, hteli biste da pratite trag tih vukova. Uprkos tome što ih nema mnogo i bez obzira na to što oni neće poklati sve ovce na koje usput naiđu, dobra je ideja razumeti kako vukovi razmišljaju. Jer kada oni odluče da napadnu, onda je već prekasno. U tom slučaju, oni će odneti sve što požele.

Kada govorimo o psihopatama, bitno je uzeti u obzir i sve one sporedne uticaje koje oni vrše na svoje okruženje. Ogroman broj ljudi trpi zbog njihovog ponašanja, zato što se posledice njihovih metoda retko kada zaustavljaju kod samih izvršilaca. Oni redovno za sobom povlače i mnoge druge ljude.

Ova knjiga bavi se time kako možete sebe zaštititi od ovakvog ponašanja. Kao polaznu tačku, korišću Marstonov sistem sa četiri boje, kako bih vam prikazao u kom smislu vrline i slabosti različitih bihevioralnih

tipova igraju ulogu u rukama zlonamernog psihopate. Oni će vaše vlastite slabosti okrenuti protiv vas. To i jeste jedan od razloga zbog kojih terapija ne deluje na psihopate. Oni ne mogu biti izlečeni.

U ovoj knjizi podsetiću čitaoca na neke od teorija koje stoje iza priče o četiri boje. Na taj korak odlučio sam se kako bi čitaoci koji se nisu susreli sa knjigom *Okruženi idiotima* imali bolji uvid u terminologiju kojom se služim i u ovoj knjizi, sa ciljem da im približim razloge zašto neki primeri izgledaju baš tako. Ukoliko ste pak pročitali moju prethodnu knjigu i verujete kako već stopostotno poznajete ovaj sistem, ipak budite strpljivi. Samo podsetite sebe da je ponavljanje majka znanja.

„Što su bliže istini, laži su utoliko bolje, a sama istina, kada može biti upotrebljena, najbolja je laž.“

Ajzak Asimov

PRIMER PSIHOPATIJE

Moja prvi primer svakodnevnice psihopatije je onaj koji sam u celini lično iskusio. Već sam bio napisao nekoliko knjiga, i nakon što je moj prvi triler izašao iz štampe, jedna mlada žena koja je želela da postane spisateljica kontaktirala je sa mnom putem mejla. Pročitala je moju knjigu, učinila joj se sjajnom, da li bih mogao da joj pomognem da napreduje? Moja zamisao o tome kako postupam sa svojim čitaocima vrlo je jednostavna. Zaista izuzetno cenim svaki kontakt sa onima koji su pročitali moja dela i vaše mišljenje mi je uvek dobrodošlo, kao na primer i o ovoj knjizi. Ali uglavnom ne dajem više od jednog odgovora. Nisam u mogućnosti da stupam u duže dijaloge, iz jednog prostog razloga: radim šest dana nedeljno. Stoga, takođe putem mejla, poslao sam joj neku vrstu standardnog odgovora i nisam više na to ni pomišljao. Ali ova žena je nastavila da me s vremena na vreme zatrpava novim mejlovima, s tim što je njen ton postajao sve agresivniji jer nije dobijala nikakav odgovor.

Nešto kasnije, moja tadašnja partnerka sa kojom sam živeo primila je mejl u kome je jasno pisalo da je ta mlada žena – koja se ovom prilikom

predstavila pod lažnim imenom – bila u vezi sa mnom, te da nameravamo da se venčamo. Moja partnerka i ja bili smo zapanjeni, a mejl je sadržao i čitavu listu ozbiljnih optužbi protiv mene. Na primer, da sam ja imao odnose sa skoro stotinu žena i najmanje dvadeset njih sam napravio dete. Sve to u roku od nekoliko meseci. (Što je posledično dovelo do toga da je prijavim policiji, a oni su se iznenadili činjenicom da sam uopšte pronalazio vremena da radim.) Bilo je tu još svakojakih suludih detalja, ali ne mogu ovde sve ni da vam opišem rečima. Sve u svemu, moja partnerka i ja dobili smo pedesetak mejlova uvredljivog karaktera, ali se sve to svodilo na jednu te istu temu.

Ja lično, paralelno sa svim tim zbivanjima, zapljuskivan sam razrađenim romantičnim porukama od iste mlade žene. Silno sam joj nedostajao. Žudela je da me ponovo vidi. Zar ne bi trebalo da odemo i ipak bacimo pogled na onaj stan u centru Stokholma? Preko mog profila na Fejsbuku, koji je u to vreme bio potpuno otvoren, skupila je veliku količinu informacija o meni i mom privatnom životu, što je značilo da su mnoge stvari koje je napisala zaista zvučale vrlo uverljivo. (Smatrajte se upozorenim: vi ne možete znati ko prati šta vi radite na internetu, niti za šta to neko može iskoristiti.)

To se nastavljalo i trajalo oko šest meseci, pre nego što je policija uspela da je zaustavi. Bio je to slučaj uznapredovalog proganjanja. Pomoću društvenih medija, ta žena uspela je da mi stvori sijaset problema, ne samo među velikim brojem mojih kolega pisaca. Za mene, sve je to bilo vrlo sramno i užasno – isprva, nisam znao čak ni ko je ona.

Umobolna ludača, sigurno razmišljate. Samo još jedna u moru uobičajenih manijaka. Ima ih mnogo svuda unaokolo.

Moguće je. Ali obrazac je bio uočljiv. Policijska istraga otkrila je da je ta žena dotle počinila takav isti prestup barem jedanput. I tom prilikom bila se ostrvila na čoveka koji je bio znatno stariji od nje, koji je takođe bio pisac, čak daleko ugledniji od mene. Možda ste i čuli za njega. On je to toliko teško podneo da se povukao sa svog redovnog posla. Razgovarao sam sa njim mnogo puta, nastojeći da razumem, ali nijedan od nas dvojice nije mogao da shvati šta je ta žena zapravo želela da postigne.

Izuzev neke vrste osvete, zato što joj nisam pomogao da ispuni snove koje je možda gajila.

U knjizi pod naslovom *Kvinnliga psykopater**, Lisbet Duvringe i Mike Florete pišu: „Osveta ima dobar ukus i oni (psihopate) vide zadovoljstvo u uništavanju drugih; oni u tome uživaju. Čini se da naročito ženske psihopate pronalaze užitak u sprovođenju emocionalne osvete, društvene agresije, često u vidu glasina koje stvaraju i šire u vezi sa manipulativnim, nesigurnim i pretećim vezama. To je ona vrsta destruktivne osvete koja nije vidljiva kao fizičko nasilje, te ju je stoga teže identifikovati.“

Tačno znam kakav je to osećaj kada ste na meti takvog ponašanja. Policija je pomenutu ženu privela zbog ispitivanja, a kada se to desilo, sav onaj pritisak je nestao, kao magijom odnesen. Izuzetno, zar ne? A onda je svejedno nastojala da ukaže na neke druge ljude koji su bili krivi za njena nedela. To je ono što podstiče moje uverenje da ona nije bila mentalno obolela. Da je imala bilo kakvu vrstu dijagnoze, neku vrstu poremećaja, onda ne bi bila u stanju da se tako naglo zaustavi. Ali ona je sve vreme bila sasvim svesna šta je radila. Kada se situacija isuviše zakovala po nju, ona se verovatno premestila na novo lovačko područje, gde je mogla da produži sa svojim izopačenim ponašanjem.

U policiji su rekli da nikada pre nisu upoznali tako uverljivu lažljivicu. Izgledalo je kao da i sama ta žena veruje u svoje laži. Uprkos činjenici da je policija bila u prilici da iznese i pokaže joj tehničke dokaze da je ona stajala iza proganjanja mene (pročešljali su joj kompjuter i pronašli sve što im je bilo potrebno), ona je sve poricala. I nije se na tome zaustavila. Žučno je uzvratila vatrom tako što je ona mene prijavila da sam joj navodno pretio. Ispalo je da sam *ja* bio taj koji je maltretirao *nju*. Optužila me je da sam joj pretio da ću je ubiti, ili da ću unajmiti profesionalne ubice sa kojima sam iz nekog bizarnog razloga bio u kontaktu. Ozbiljne su to optužbe, da se blago izrazim. Jedino što me je spaslo toga da budem povezan sa ovom osobom jeste činjenica da sam jednostavno mogao da dokažem da nisam bio u određeno vreme na određenim mestima gde smo se tobože sastajali.

* *Ženske psihopate*. (Prim. ur.)

Obrazac je bio na svom mestu. Bio je to psihopatski metod za uništenje mog života i moje spisateljske karijere. Njena osveta za moje odbijanje da komuniciram sa njom u vezi sa razvojem njenog književnog puta, pretpostavljam. Ovog puta nije joj uspelo. Ali ono što jeste uspela da upropasti jeste veza u kojoj sam tada bio. Sve je postalo toliko zamršeno i naruženo tom celom situacijom da smo se na kraju razišli, pa je svako otišao svojim putem. Do tog trenutka, moja partnerka je razvila istinski paranoične odlike. Svakodnevno je sedela po nekoliko sati baveći se društvenim medijima i pretražujući aktivnosti ove žene. Ništa što bih ja rekao nije imalo dovoljnu moć da je zaustavi.

Dotična mlada žena nastavila je dalje sa svojim životom, vedro se prepuštajući uživanju sa nekim čovekom na jahti. To sam otkrio i video putem Fejsbuka. Činilo se da ona nimalo ne pati, dok je moja partnerka postajala patološki sve ljubomornija i mene je izolovala od svega redom – čak i od moje rođene dece – kako se to ne bi ponovilo. Kada više nisam smeo ni da pozdravim osoblje u obučarskoj radnji, niti da se obratim konobarici kada bismo izašli na večeru u restoran, shvatio sam da je sve izgubljeno. Iako onu mladu vrebaticu nikada nisam ni upoznao u stvarnom životu.

KOLIKO LJUDI JE UGROŽENO?

Kolikom broju ljudi je ova psihotična žena uspela da izazove probleme? Izbrojmo ih: počnimo od mene. Tu su i moja dva deteta. Moja partnerka. Njeno troje dece. Moj otac i moja sirota majka. Moja sestra i cela njena porodica. Moji saradnici u kompaniji gde sam radio u vreme svih tih dešavanja. I svi ljudi koje sam svrstavao u svoje prijatelje.

Jedan psihopata – dosta za možda pedesetak žrtava. Jedan naspram pedeset. Eto nas opet.

Nisam ovu priču naveo kako bih izazvao vaše sažaljenje. Sve sam to ostavio iza sebe. Ali želeo sam da vam prikažem kako svako može biti ugrožen. Niko nije imun na ovakav vid ponašanja i – očigledno – ja sam danas znatno više sumnjičav prema ljudima koje upoznam. Nadam se da to nije isuviše primetno, ali sve vreme sam svestan toga da postoji dvoje

do četvoro psihopata na svakih sto ljudi. Sve u svemu, danas obraćam više pažnje na svaku vrstu neobičnog ponašanja.

Međutim, koliko god cela ta priča bila neprijatna za mene i moje prijatelje i porodicu, to nije ništa u poređenju sa mnogo strašnijim stvarima koje se odvijaju u svetu, jer psihopate neretko stižu vrlo daleko u svojoj težnji ka moći.

Možda bi vam bilo zanimljivo da čujete kako su Inuiti izašli na kraj sa svojim psihopatama? Ponekad, kada muškarci odu na dugotrajne lovačke ekspedicije, neko je mogao da simulira bolest, ili da se pretvara da je povređen. Onda ne bi bio u stanju da pođe sa njima, pa bi ostajao na kopnu. Kada bi se lovci posle tri meseca vratili, zatekli bi spaljeno selo i sve žene u blagoslovenom stanju.

I šta su onda Inuiti činili sa krivcem? Ostavili bi ga na santi leda.

„Oni koji su dovoljno ljudi da pomisle da mogu vladati svetom uvek na kraju budu oni koji njime stvarno vladaju.“

Stefan Molinu

JOŠ GORI PRIMER

Ako kažem Adolf Hitler – šta pomislite?

Hitler je rasplio čitav svet, što je koštalo života oko šezdeset miliona ljudi, pored sve ostale patnje koja je uticala na stotine miliona ljudi širom planete. Materijalnu štetu verovatno nije ni moguće proceniti. A šta da su ti bezbrojni milioni umesto toga upotrebljeni za nešto dobro?

Ako bih tvrdio da je Hitler bio nesumnjivi psihopata, da li biste se vi pobunili? Verovatno ne biste. Čist instinkt utiče na to da mi gotovo u kostima osetimo da je on bio manijak. A sigurno ste nekada pomislili isto što i ja: kako to da niko nije uvideo koliki je on ludak bio! Zbog čega nije na vreme zaustavljen? Kako je cela Nemačka dozvolila da uradi sve što je uradio? Zašto niko nije istupio da ga spreči u tome?

Dobra pitanja, sva redom. A odgovor je taj da su psihopate vrlo mudre u obmanjivanju svih ljudi oko sebe.